

התנועה הרפורמית
יהדות ישראלית ללא מחיצות

מסכת חג לשביעי של פסח

ניסן תש"ף - אפריל 2020

יומו השביעי של חג הפסח נחשב כ- "יום טוב" וכ- "מקרא קודש", האסור במלאכה, ממש כימו הראשון של החג. בניגוד לשמיני עצרת המצוין בסיומו של חג הסוכות, שביעי של פסח אינו חג העומד בפני עצמו ולכן לא נוהגים לברך בו את ברכת "שהחיינו" בהדלקת הנרות ובקידוש. התורה אינה קושרת את היום הזה למאורע כל שהוא הקשור ביציאת מצרים, אולם כבר במדרשי ההלכה והאגדה הקדומים של תקופת חז"ל, נקשר יום זה במאורע של חציית הים - אקורד הסיום של יציאת מצרים. בעקבות מסורת זו נקבעו פרשת חציית הים ושירת הים כקריאה בתורה לבוקר החג. מאוחר יותר יוסדו מנהגים נוספים לציון החג כדוגמת קריאת השירה על חוף הים ותיקון מיוחד לליל החג שהונהג על ידי מקובלי צפת. בבוקר החג נוהגות קהילות אשכנז לשלב בתפילה את סדר ה- "יזכור". במוצאי שביעי של פסח משלימים את השבוע הראשון של ספירת העומר וחוגגים את המימונה.

שמחת החג ותיקון ליל שביעי של פסח

ברוב המקומות שנזכר בתורה הציווי על יום טוב ראשון של פסח, נסמך לו גם זכר ליציאת מצרים; ואולם לציווי לחוג בקדושה את שביעי של פסח, לא נסמך בשום מקום זכר לנס שהיה באותו היום, נס הים. וכן כשהתורה מספרת על הנס עצמו, בפרשת "בשלח", אין שם שום זכר ליום שבו היה הנס, וגם אין שם זכר לחג זה. אכן, כבר נזכר במקום אחר שלא נתן חג לישראל לזכר מפלת אויבינו אלא על הישועה שנעשתה לישראל בלבד. שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתם של רשעים, ואף ישראל אין עושים להם שמחה על כך. לפיכך נאמרה להם לישראל מצות יום טוב אחרון של פסח לפני שידעו שביום זה עתידים המצרים לטבוע בים, ולפיכך מעלימה התורה גם אחרי כן את הקשר שבין קדושת חג זה עם קריעת ים סוף...

ועיקר השמחה שישראל שמחים ביום זה, הוא על השירה שמשוה ובני ישראל אמרו באותו היום ברוח הקדש, וזכו ששירתם נקבעה בתורה לעולמי עד, והקדוש ברוך הוא וכל פמליותיו הקשיבו לשירתם....

נהגו ישראל קדושים שהם ערים כל ליל שביעי של פסח או רוב הלילה, ועוסקים בתורה. וחורזים מתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים; תורה שבכתב עם תורה שבעל פה; ומשלימים בדברי ספר הזהר בעניין קריעת ים סוף.

הרב אליהו כי טוב, ספר התודעה

חציית הים ושירתם של משה, מרים ובני ישראל

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים. עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואניוהו אלהי אבי וארממנהו. יהוה איש מלחמה יהוה שמו. מרפבת פרעה וחילו ידה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף. תהמות יבסימו ירדו במצולת פמו אבן. ימינך יהוה נאדרי בפח ימינך יהוה תרעץ אויב. וברב גאונך תהרס קמיוך תשלח חרונך יאכלמו פקש. וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו גר נזלים קפאו תהמת בלב ים. אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרפי תורישמו ידי. נשפת ברוחך פסמו ים צללו פעופרת במים אדירים. מי כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא. נטית ימינך תבלעמו ארץ. נחית בחסדך עם זו גאלת גהלת בעוזך אל גוה קדשך. שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישבי פלשת. אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל ישבי כנען. תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קנית. תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני פוננו ידיך. יהוה ימלך לעלם ועד.

...

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאנן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלות: ותענן להם מרים: שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים.

שמות טו א-י"ד

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז
היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו.
הים ראה וינס הירדן יסב לאחור,
ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן.
מה לך הים כי תנוס הירדן תסב לאחור ?
ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן ?
מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב,
ההפכי הצור אגס מים חלמיש למעינו מים.

תהילים קי"ד, מתוך תפילת ההלל

מאמרי חז"ל על חציית הים

אמר רבי מאיר: כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה. זה אומר אני יורד תחלה לים; וזה אומר אני יורד תחלה לים. קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה, והיו שרי יהודה רוגמים אותם... אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה אלא זה אומר אני יורד תחילה לים; וזה אומר אני אני יורד תחילה לים. קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים... באותה שעה היה משה מאריך בתפלה אמר לו הקדוש ברוך הוא ידידי טובעים בים ואתה מאריך בתפלה לפניי ?? אמר לפניו: ריבונו של עולם ומה בידי לעשות? אמר לו: "דבר אל בני ישראל ויסעו..." (שמות,

תלמוד בבלי, סוטה לו ע"ב-לז ע"א

חג בימי קורונה

המדרש על נחשון בן עמינדב, שקפץ למים הסוערים של הים, ורק לאחר קפיצתו נבקע הים, הוביל ליצירת הביטויים העבריים: "מעשה נחשוני" ו-"קפיצה נחשונית", המציינים מעשה חלוצי, פורץ דרך ואמיץ. הזמינו את בני המשפחה להציע דוגמאות למעשים נחשוניים מההיסטוריה היהודית והכלל אנושית, ואתגרו את עצמכם להציע דוגמאות למעשים נחשוניים מהתקופה האחרונה הקשורים במשבר הקורונה בארץ ובעולם.

... לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים; ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב: "ולא קרב זה אל זה כל הלילה" (שמות יד כ)? בקשו מלאכי השרת לומר שירה. אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה ??

תלמוד בבלי, מגילה י ע"ב

"ושמחת בחגך" (דברים טז) - אתה מוצא שלש שמחות כתיב בחג (הסוכות), ואלו: **"ושמחת בחגך"** (שם), **"והיית אך שמח"** (שם טו), **"ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים"** (ויקרא כג מ). אבל בפסח אין את מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת; ולמה? אלא אתה מוצא שבפסח התבואה נידונה ואין אדם יודע אם עושה היא השנה אם אינה עושה, לפיכך אין כתוב שם שמחה. דבר אחר: למה אין כתיב שם שמחה? בשביל שמתו בו המצריים. וכן את מוצא כל שבעת ימי החג (סוכות) אנו קורין בהן את ההלל, אבל בפסח אין אנו קורין בהן את ההלל אלא ביום טוב הראשון ולילו. למה? כפי שאמר שמואל: **"בנפול אויבך אל תשמח"** (משלי כד יז).

פסיקתא דרב כהנא, כ"ט

חג בימי קורונה

אלו דוגמאות מימי משבר הקורונה אפשר לתת לדעיון של "בנפל אויבך אל תשמח" ולדעיון שכל בני האדם נבראו בצלם אלהים.

מתוך פיוטי החג המזכירים את קריעת הים

כמה מעלות טובות למקום עלינו

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים,
אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם,
אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את הים,
אלו קרע לנו את הים, ולא העבירנו בתוכו בחרבה,
אלו העבירנו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרנו בתוכו,
אלו שקע צרנו בתוכו, ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה,

ד י י ג ו .
ד י י ג ו .
ד י י ג ו .
ד י י ג ו .
ד י י ג ו .
ד י י ג ו .

מתוך הפיוט "דיינו" המושר בליל הסדר

יום ליבשה נהפכו מצולים
שירה חדשה שבחו גאולים:
הטבעת בתרמית רגלי בת ענמית
ופעמי שולמית יפו בנעלים.
שירה חדשה שבחו גאולים:

...
דגלי כן תרים על הנשארים
ותלקט נפזרים כמלקט שבילים.
שירה חדשה שבחו גאולים:

...
ושוב שנית לקדשה ואל תוסיף לגרשה
והעלה אור שמשה ונסו הצללים.
שירה חדשה שבחו גאולים:
ידידים רוממוך בשירה קדמוך
מי כמוכה יי באלים.
שירה חדשה שבחו גאולים:

מתוך הפיוט "יום ליבשה" מאת רבי יהודה הלוי, המושר בשביעי של פסח

מחצית ים סוף לחציית הים של הדורות האחרונים

בתולדות הציונות הוענק לזיכרון היציאה ממצרים ולחג החירות מקום חשוב ומרכזי בתרבות העברית המתחדשת. כינויה של אונת המעפילים המפורסמת ביותר בשם העברי "יציאת אירופה תש"ז" ובשם הלועזי "אקסודוס" היא ביטוי אחד מני רבים לעניין זה. כך גם דבריו הבאים של דוד בן גוריון בפני ועדת החקירה של האומות המאוחדות, שהמליצה על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל:

לפני כשלוש מאות שנה הפליגה לעולם החדש אנייה ושמה "מייפלואר". היה זה מאורע גדול בתולדות אנגליה ואמריקה. אבל תאב אני לדעת, אם יש אנגלי אחד היודע בדיוק אימתי הפליגה אנייה זאת; וכמה אמריקאים יודעים זאת; היודעים הם כמה אנשים היו באותה אניה; ומה היה טיבו של הלחם שאכלו בצאתם. והנה לפני יותר משלוש אלפים ושלוש מאות שנה, לפני הפלגת ה-"מייפלואר", יצאו היהודים ממצרים, וכל יהודי בעולם, ואף באמריקה וברוסיה הסובייטית, יודע בדיוק באיזה יום יצאו: בחמישה עשר בניסן. וכולם יודעים בדיוק איזה לחם אכלו היהודים: מצות. ועד היום הזה אוכלים יהודים בכל העולם כולו מצה זו בחמישה עשר בניסן, באמריקה, ברוסיה ובארצות אחרות, ומספרים ביציאת מצרים ובצרות שבאו על היהודים מיום שיצאו לגולה. והם מסיימים בשני מאמרים: "השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין. השתא הכא, לשנה הבאה בירושלים".

דוד בן גוריון, נאום לפני ועדת החקירה של האו"ם, 1947

לאחר שהוגלה העם מארצו בכח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חרותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה. ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמוניהם, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית בנו כפרים וערים והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקדמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

מתוך מגילת העצמאות

השיר שושנה שושנה נכתב על ידי חיים חפר על סיפורה של אונת המעפילים "שבתאי ליז'נסקי", ששמה המקורי היה סוזנה. הספינה נלכדה על ידי הבריטים אולם רבים מנוסעיה הגיעו לחופי הארץ בזכות גבורתם ותושייתם של בני היישוב שהגיעו בהמוניהם לחוף והתערו במעפילים.

שושנה, שושנה, שושנה ירח נישא אל ענן, כמוהו אליין, שושנה - בים עוד יפליג קפיטן. היה ים סוער, התורן חרק, חרטום הספינה כמעט ונשחק, אך יוסקה על כל העניין התגבר - וזמר עליז כה זימר:	שושנה, שושנה, שושנה... ב"שלוש עשרה" דן הרים עוד כוסית, ולפתע הגיחו ספינות המשחית: אך דני אמר: "מעלש, נסתדר" וזמר עליז כה זימר: שושנה, שושנה, שושנה... היתה זאת פיגורה מאוד עלובה עת שמוליק הגוף לקפריסין הובא,	אך גם עת ישב אחרי הגדר - הוא זמר עליז כה זימר: שושנה, שושנה, שושנה... מסע הימים הגיע לסוף, סידות עם ג'מעה, אורות מן החוף. ואז אל שושנה כל איש הסתער - וזמר עליז כה זימר: שושנה, שושנה, שושנה...
---	---	--

הדלקת נרות החג

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:
אלוהינו ואלוהי אבותינו ואימותינו, יהי רצון מלפניך שיאירו הנרות הללו את חגנו ביום חג
המצות הזה. אבינו שבשמים, האר עיננו בתורתך ונשמח בחגיך. שים שלום, אורה שמחה
ובריאות במעוננו, בארצנו ובעולמנו, כי עמך מקור חיים; באורך נראה אור, ונאמר: אמן.

קידוש לליל החג

המקדש/ת מכריז/ה:

סְבִרֵי חֲבֵרִים וְחִבְרוֹת/חֲבֵרֵי וְחִבְרוֹתֵי נִבְרָךְ:

ועונים: לְחַיִּים

ברכת היין:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

ברכת קדושת היום:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לֶשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ
בְּמִצְוֹתָיו. וְתַתֵּן לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם חַג
הַמִּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵירוּתֵנוּ; מִקְרָא קֹדֶשׁ זָכָר לִיְצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחֵרָתָ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ
מִכָּל הָעַמִּים וּמוֹעֲדֵי וּבִשְׂשׁוֹן הִנַּח לָתֵנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמַנִּים.

בליל שביעי של פסח אין נוהגים לברך את ברכת שהחיינו.

אוחזים בשתי מצות ומברכים את ברכת הפת:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

אין מברכים את הברכה על אכילת המצה, מכיוון שאכילה זו הינה בגדר חובה רק בלילו הראשון של חג הפסח.

ספירת העומר

ניתן להוסיף אף את סדר ספירת העומר לאחר הקידוש:

הרינו מקבלים עלינו מצוות עשה של ספירת העומר, "ושמחת בחגיד", ו"ואהבת לרעך כמוך". ויהי נועם אדני אלהינו עלינו. ומעשה ידינו פוננה עלינו. ומעשה ידינו פוננהו: למנות ימינו בן הודע ונביא לבב חכמה:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת העומר:

היום ששה ימים לעומר:

עבדי זמן עבדי עבדים הם. עבד אדני הוא לבד חפשי.
ברוך המקום שהוציאנו מעבדות מצרים וצונו לספור חמשים
יום למען קרב אותנו לעבודתו הוא יפתח לפנינו בתורתו לעבדו
ביראה בימי עולם ובשנים קדמוניות:

חג בימי קורונה

הרמב"ם בספרו הגדול "מורה נבוכים" מציע שספירת העומר המובילה לחג השבועות וחג מתן תורה משולה לדרך בה אדם סופר את הימים, השעות והדקות לקראת אירוע שהוא מצפה לו מאד. הזמינו את בני המשפחה לספר לקראת אילו פעילויות, מעשים ואירועים שאחרי החזרה לשגרה הם סופרים את הימים השעות והדקות, ולמה הם מצפים יותר מכל.

שירים עבריים לערב חג

חג לי

לאה נאור ומשה וילנסקי

איִזָּה חַג לִי, איִזָּה חַג לִי
חַג יְחִיד וּמִיחָד לִי.
גַּם הַשֶּׁמֶשׁ מְאִידָה
לִי הַיּוֹם פִּי עֹשֶׂהָ
איִזָּה חַג לִי, איִזָּה חַג.

הַפְּרָחִים, הָאוֹר, הַיֵּין
הַדְּמָעָה בְּקִצָּה הָעֵין
הַחֲלָצָה הַלְבָּנָה
חַג הַיּוֹם בְּכָל פֶּנֶה
איִזָּה חַג לִי איִזָּה חַג.

אוֹר נִרוֹת, בְּרַכַּת אוֹרֶךְ
חַג שְׂמֵחַ, חַג שְׂמֵחַ.
הַשְׂמֵחָה פֹּה עַד הַגֶּג
איִזָּה איִזָּה איִזָּה חַג
איִזָּה חַג לִי, איִזָּה חַג.

יוֹם שֶׁל חַג כְּמוֹ יוֹם הַלֵּדָת
שִׁיר בִּלְבַב וְאוֹר בְּחֶדֶד.
מִי שֶׁבָּא בְּרוּךְ הַבָּא
חַג נִפְלָא תוֹדָה רַבָּה
איִזָּה חַג לִי איִזָּה חַג.

שישון ושמחה

בנימין כספי ומיכאל גלינקא

שִׁישוֹן וְשִׂמְחָה בְּשִׂמְחַת חַג
מִחָאוּ כִּפּוּיִם.
נִגְנוּ וְשִׁירוּ בְּקוֹל חֲזָק
וּבְמַצְלִיתִים.

יָד אֶל יָד, כָּלֵנוּ כְּאַחַד
פֹּה בְּסֶךְ נַעֲבֹדָה
שָׁבַח לֵאלֹהֵי לִישׁוֹרָא
הִיתָה שְׂמֵחָה וְאוֹרָה.

הלואי

אהוד מנור ובוועז שרעבי

הלואי וימענן תרד עלינו קשת
הלואי שלעולם הזה יש תקנה...

הלואי שלא נכאב ואיש אחיו יאהב
הלואי ויפתחו שוב שערי גן עדן
הלואי ויתמזגו מזרח ומערב
הלואי, הלואי ונחדש ימינו כאן כקדם.

הלואי ויום יצמח מתוך סופה גועשת
הלואי ולא תאבד לעד המתנה
הלואי שהמדבר יצמיח עשב דשא
הלואי ועוד נשב בצל התאנה.

הלואי ולא ישא עוד גוי אל גוי חרב
הלואי ולא ננטש את דרך התקוה
הלואי והאדם יהיה רחום עד ערב
הלואי שיש סכוי אחד לאהבה.

הלואי שלא נכאב...

זמר זמר לך

אברהם בן זאב

זמר זמר לך

זמר זמר לך

זמר לך מכורתי, מכורתי

המעגל סובב

זמר לך דובב

זמר לך מכורתי, מכורתי

הורה הורה לך

הורה הורה לך

הורה לך מכורתי, מכורתי

המעגל סובב

הורה לך דובב

הורה לך מכורתי, מכורתי

הרדף המה ישמחו...

הרדף המה ישמחו

עת מחול ההורה יסער

אלף פרחים לפתע יפרחו

יכסו את עין המדבר

אנשים טובים

נעמי שמר

תפקחו את העינים, תסתכלו סביב
פה ושם נגמר החרף ונכנס אביב
בשדה ליד הדרך יש כבר דגניות
אל תגידו לי שכל זה לא יכול להיות.

איש אחד קנה לי ספר בן מאה שנה
איש אחד בנה כינור שיש בו מנגינה
ואשה טובה אחרת לי נתנה את שמה
ומאז אני בדרך שרה במקומה.

אנשים טובים באמצע הדרך
אנשים טובים מאד
אנשים טובים יודעים את הדרך
ואתם אפשר לצעוד.

אנשים טובים באמצע הדרך...
וממש כמו צמחי הבר הבודדים
הם עוצרים תמיד את החולות הנוודים
הרקיע מתבהר, וכבר אפשר לראות
אנשים על אם הדרך מחכים לראות

שורו הביטו וראו

זלמן חן

שורו, הביטו וראו
מה גדול היום הזה, היום הזה!
אש יוקדת בחזה
והמחרשה
שוב פולחת בשדה.
והמחרשה,
שורו המחרשה,
שוב פולחת בשדה.

את, מכוש, טוריה וקלשון
התלכדו בסערה,
ונדליקה שוב,
שוב את האדמה,
בשלהבת ירקה.